

ทศวรรษแห่งการอ่านของประเทศ

2 เมษายน...วันรักการอ่าน

ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต และ
นางสาวสุจิตร์ สุวภาพ รวบรวม*

ตามที่คณะรัฐมนตรี มีมติประกาศให้ปี 2552 - 2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน พร้อมประกาศให้วันที่ 2 เม.ย.ของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นวันรักการอ่าน และกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการอ่าน เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยจะเป็นกลไกขับเคลื่อนส่งเสริมการอ่านให้เกิดความเป็นรูปธรรม

นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี กล่าวถึงการอ่านเป็นวาระแห่งชาติว่าครั้งนี้ไม่ใช่ภาระหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะการผลักดันในเรื่องของเด็กเล็ก ตั้งแต่ 1 - 6 ปี ได้ประสานงานกับกระทรวงสาธารณสุข และณรงค์ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำ “หนังสือเล่มแรก” ซึ่งไม่เพียงแต่จะปลูกฝังให้ทุกคนรอบตัวมีความรัก ความคุ้นเคยกับการอ่านเท่านั้น แต่ยังหวังให้หนังสือเล่มแรกไม่เพียงแต่ให้ความรู้แต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และความอบอุ่นในครอบครัว นอกจากนี้จะมีการปรับปรุงหลักสูตรต่างๆ และส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนโดยเฉพาะครูได้ปลูกฝัง และส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้มีการอ่านหนังสือมากยิ่งขึ้นและที่สำคัญคือการสร้างสภาวะแวดล้อมในการเรียนรู้และแหล่งนอกโรงเรียนด้วย

การดำเนินการดังกล่าวจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ หากทุกภาคส่วนไม่ให้ความสำคัญ ไม่ให้ความสำคัญร่วมมือและไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการอ่านโดยเฉพาะการอ่านที่มีความหลากหลายย่อมจะช่วยให้คนไทยมีความรอบรู้ในหลายๆ ด้านมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมที่อุดมด้วยปัญญาอย่างแท้จริง รัฐบาลควรสนับสนุนให้สังคมไทยเป็นสังคมการอ่านและส่งเสริมให้คนไทยมิใช่เป็นเพียงผู้รู้หนังสือตามหลักการของยูเนสโกเท่านั้น แต่เป็นผู้ที่มีสติปัญญาและพัฒนาการที่ดี เพราะการอ่านหนังสือจะเป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและต้องไม่ลืมส่งเสริมการอ่านในภาษาที่หลากหลายเช่นภาษาอังกฤษ และอื่นๆ เพราะภาษาเหล่านั้น มีฐานข้อมูลความรู้และมีหนังสือที่น่าอ่านมากมายอีก ทั้งยังเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างพี่น้องประชาชนทั่วโลกด้วยอีกทางหนึ่ง การที่ทุกภาคส่วนร่วมผนึกกำลังกันสร้างโอกาสให้คนไทยได้รู้หนังสือรักการอ่าน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อทำให้สังคมไทยไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการสร้างสรรค์ และสังคมแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนสืบไป

*ศาสตราจารย์พิเศษ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และ นางสาวสุจิตร์ สุวภาพ ประธานแผนกมาตรฐานวิชาชีพ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

การส่งเสริมการอ่าน เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ถือเป็นอีกโครงการหนึ่งที่มีความสำคัญมากในการที่จะผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษา และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทรงพลังสำหรับมวลมนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นของ การศึกษาตลอดชีวิต และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดียิ่งสำหรับคนทุกคน

นายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และประธานคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นหลักในการขับเคลื่อนเรื่องนี้กล่าวว่า สภารณรงค์ส่งเสริมการอ่านครั้งนี้ ต้องการให้คนไทยทุกวัยพัฒนาความสามารถในการอ่านและการรู้หนังสือ โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าภายในปี 2555 ประชากรวัยแรงงานจะต้องรู้หนังสือในระดับใช้งานได้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 92.64 เป็นร้อยละ 99 ขณะที่ประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปที่สามารถอ่านออกเขียนได้จะต้องเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 92.64 เป็นร้อยละ 95 ค่าเฉลี่ยในการอ่านหนังสือของคนไทยต้องเพิ่มจากปีละ 5 เล่ม เป็น 10 เล่ม รวมทั้งต้องมีการพัฒนาและเพิ่มแหล่งการอ่านที่มีคุณภาพให้ทั่วถึงทุกตำบล/ชุมชน สร้างภาคีเครือข่ายการอ่านเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการส่งเสริมการอ่านฯ กำหนดกิจกรรมยุทธศาสตร์ สำหรับเพิ่มขีดความสามารถในการอ่านและสร้างนิสัยให้คนไทยทุกวัยอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น รวมทั้งสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการอ่านให้เกิดขึ้น โดยจะประกาศว่าในแต่ละปีจะจัดกิจกรรมใด และตั้งองค์กรอื่นๆ มาร่วมเป็นกรรมการส่งเสริมการอ่านฯ เพิ่มมากขึ้น

ยุทธศาสตร์กำหนดออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1. เพิ่มขีดความสามารถทางด้านการอ่าน 2. ยุทธศาสตร์สร้างนิสัยรักการอ่าน 3. ยุทธศาสตร์เป็นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแห่งส่งเสริมการอ่าน ตัวอย่างเช่น โครงการรณรงค์ให้ประชาชนให้ความสนใจการอ่านเรื่องใกล้ตัว “ส่งเสริมการอ่านเพื่อชีวิต” เช่น การอ่านฉลากสินค้า อุปโภคบริโภค เป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นเรื่องสำคัญ การรณรงค์ให้เด็กที่อยู่ในวัยเรียนสนใจเรื่องการอ่านมากขึ้นช่วงปิดภาคเรียน ภายใต้โครงการ **Summer Read** โดยให้เด็กอ่านหนังสือตามความชอบ ส่วนเป้าหมายสำคัญเราต้องการมุ่งเน้นส่งเสริมให้คนไทยได้เริ่มอ่านหนังสือแต่ด้วยเด็ก เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า หากเด็กรักการอ่านตั้งแต่ในวัยเด็กก็จะเป็นพฤติกรรมติดตัวไปตลอด สร้างแรงจูงใจที่จะทำให้เด็กหันมาอ่านหนังสือมากขึ้น จะต้องมุ่งเน้นส่งเสริมให้เด็กอ่านหนังสือตามที่เด็กชอบและตามความสนใจของแต่ละบุคคล และควรมีรางวัลให้กับเด็กที่อ่านหนังสือได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การอ่านจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะนอกจากจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้คนไทย ทุกคนทั้งที่อยู่ในระบบการศึกษา และที่อยู่นอกระบบการศึกษาให้สามารถค้นหาความรู้ และเข้า ถึงความรู้ได้ตลอดเวลาจากสื่ออันหลากหลายในยุคโลกาภิวัตน์ และการอ่านยังมีส่วนช่วยส่งเสริมการสร้างจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศนอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญทั่วโลกยังได้เห็นสอดคล้องต้องกันว่าอย่างน้อยร้อยละ 80-90 ของความรู้หรือข้อมูลข่าวสารที่มนุษย์ต้องการนั้น ก็ได้มาจากการอ่านทั้งสิ้น

นอกจากนั้นยังต้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด 3 ดี ห้องสมุด 3 ดีสัญจร การพัฒนาสื่อที่มีคุณภาพ คือหนังสือ รวมไปถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการอ่านให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ภาคีเครือข่ายที่เรียกว่า HOPE (Home, Office, Public, Educational Institution)

ประกอบด้วย บ้าน ที่ทำงาน ที่สาธารณะ และสถานศึกษา โดยต้องร่วมมือกันสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการรักการอ่าน ให้เด็กที่ศึกษาในระบบและนอกระบบ รวมไปถึงผู้ใหญ่ทั่วไปด้วย เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นหากเด็ก ไทยให้ความสนใจกับการอ่านหนังสือมากขึ้น ก็จะนำไปสู่การเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงประเทศไปในทิศทางที่ดีอันจะส่งผลไปถึงขีดความสามารถของประเทศไทยในอนาคตด้วย หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันรับ ทศวรรษแห่งการอ่าน ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ TK park สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) จัดเสวนาวิชาการประจำปี 2552 (TK Forum) เรื่อง “วาระแห่งชาติ ทศวรรษการอ่าน นโยบายการอ่าน” ได้ปาฐกถา เรื่อง “ทศวรรษการอ่านกับนโยบายการอ่าน” โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เวทีเสวนา “จากวาระแห่งชาติ สู่นโยบายการอ่าน” โดยผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี นางสาวรรณี คำมัน รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น

เซเว่นบุคคอร์ด ร่วมมือกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย จัดโครงการ “ร้อยหนังสือในดวงใจนักเขียน ร้อยนักเขียนในดวงใจนักอ่าน” ร่วมรับนโยบายรัฐบาลที่ประกาศในปี 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน ส่งเสริมให้เยาวชนมีนิสัย รักการอ่าน

สภากรุงเทพมหานคร ได้ร่วมกับองค์กรต่างๆ ในการสร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนหันมาใส่ใจอ่านหนังสือมากขึ้น ซึ่งกรุงเทพมหานครมีนโยบายหลักสอดคล้องกับการพัฒนาและส่งเสริมด้านการศึกษาอยู่แล้ว โดยสภากรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งจะผลักดันและส่งเสริมให้กรุงเทพ มหานครเป็นมหานครแห่งการอ่าน ซึ่งเด็กและเยาวชนจะได้รับประโยชน์มากมาย เช่น ทำให้มีความรู้ในวิชาการมากขึ้น ใ้รู้เท่าทันโลก ทันเหตุการณ์ มีทักษะ และพัฒนาการในการอ่านเพิ่มมากขึ้น เป็นผู้มีความรับผิดชอบที่ดีและเสริมสร้างบุคลิกเป็นคนมีความคิด ซึ่งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและผู้บริหารกรุงเทพมหานครพร้อมที่จะผลักดันในการทำให้ กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้ และเป็นมหานครต้นแบบแห่งการอ่าน ตามที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปีเป็นวันรักการอ่านและกำหนดให้ปี 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่านอีกด้วย

กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำให้เกิดรูปธรรมและน่านโยบายมาปฏิบัติให้จริงจัง เพื่อสร้างเด็กให้มีจิตสำนึกในการรักการอ่าน ซึ่งจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้น ให้ผู้คนทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพตระหนักถึงความสำคัญ และนำหนังสือ และการอ่านมาใช้ เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง และสังคมอย่างสร้างสรรค์ต่อไป นอกจากนี้ยังได้แลกเปลี่ยนและเสนอความคิดเห็นในการณรงค์ให้เด็กและเยาวชนมีความสนใจในการอ่านมากขึ้น โดยสภากรุงเทพมหานครมีแนวคิดที่จะรณรงค์ปลูกฝังการอ่านให้กับประชาชนตามพื้นที่ 50 เขต เน้นเชิงรุก ให้อาสาสมัครและเครือข่ายชุมชนนำรถเข็นใส่หนังสือไปตามพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้ยืมและสามารถจะขอหนังสือที่อยากอ่าน โดยกรุงเทพมหานครเป็นผู้ประสานความร่วมมือเกี่ยวกับหนังสือต่างๆ เพื่อให้เพียงพอและตรงต่อความต้องการ รวมทั้งได้จัดเทศกาลหนังสือเปลี่ยนชีวิต : อ่านหนังสือ เปิดความคิด ชีวิตเปลี่ยน โดยใช้พื้นที่สาธารณะ การจัดกิจกรรมเสวนาและนิทรรศการ กิจกรรมหนังสือเปลี่ยนชีวิต : อ่านหนังสือ เปิดความคิด ชีวิตเปลี่ยน เพื่อปลูกฝัง ให้เด็ก ๆ เกิดทัศนคติที่ดี และรักการอ่านมากยิ่งขึ้น

จังหวัดต่าง ๆ อาทิ จังหวัดลำพูน โดยนายบรรหารส บरणะประภา รองผู้ว่าราชการ ได้ระดมหน่วยงานหลัก ในการขับเคลื่อนการอ่านวาระแห่งชาติ ประกอบด้วย เขตพื้นที่การศึกษา 1 และเขต 2 ผู้แทนอาชีวศึกษา ผู้แทน การศึกษาเอกชน ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ผู้แทนสถานศึกษาท้องถิ่น ผู้แทนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และ ผู้แทนสำนักงาน กศน. จังหวัดลำพูน ร่วมกันลงนามความร่วมมือ (MOU) เพื่อขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ โดยจัด การแสดงกิจกรรมการขับเคลื่อนแต่ละสถานศึกษา พร้อมมอบโล่ที่ระลึกการร่วมเป็นภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนการอ่าน วาระแห่งชาติ การจัดกิจกรรมเปิดตัวครั้งนี้ มีการถ่ายทอดสดทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และวิทยุชุมชน ทุกหมู่เหล่า ได้เข้าใจในกิจกรรมและนโยบายของรัฐบาล พร้อมทั้งภาคีเครือข่ายมีความภาคภูมิใจในการเข้าร่วม โครงการและมีส่วนร่วมในการสร้างและส่งเสริมให้ประชาชนจังหวัดลำพูนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันส่งผลทำให้ประเทศชาติได้พัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้ตระหนักถึงความสำคัญมาโดยตลอด และได้ร่วมส่งเสริมการอ่าน เป็นวาระแห่งชาติเช่นกัน โดยร่วมกำหนดแผนยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1. ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถทาง ด้านการอ่านสำหรับเด็ก นักเรียน นิสิตศึกษา และประชาชนทั่วไปผ่านการอบรม และกิจกรรมประกวด ติดตาม ความก้าวหน้า ประเมินผลพัฒนาการการอ่านอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยจะจัดการอบรม คุรุบรรณารักษ์ ในการกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ เพิ่มขีดความสามารถในการอ่าน โดยการประเมินก่อนและหลัง และ ติดตามพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้ที่มีการพัฒนาการดีเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป 2. ยุทธศาสตร์การสร้างนิสัย รักการอ่าน การอ่านในครอบครัว เริ่มจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ภายในครอบครัว ไปยังการเล่าเรื่องสู่ชุมชน เพื่อ เป็นการเชื่อมความ สัมพันธ์ภายในครอบครัว และขยายผลสู่ห้องเรียน ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติ การการอ่าน เพื่อการพูด สู่การฟัง และการเขียน โดยการสร้างทรัพยากรสารสนเทศที่ดี จัดทำหนังสือดีที่ควรมีใน ห้องสมุด ซึ่งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ กำลังดำเนินการรวบรวมทรัพยากรแต่ละประเภท เพื่อจัดทำเป็น เสมือนหนังสือสามัญประจำบ้าน ที่ห้องสมุดทุกแห่งควรมีในห้องสมุดของตน อีกทั้งการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งภายในโรงเรียน ภายในห้องสมุด และระหว่างโรงเรียน/ห้องสมุด หรือการจัดห้องสมุดในบ้าน ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นก้าวแรกในการสะสมบ้านหนังสือของตนและของแต่ละบุคคลต่อไป 3. ยุทธศาสตร์การสร้างบรรยากาศและ สิ่งแวดล้อมแห่งการอ่าน อาทิ จัดการประกวดห้องสมุดดีเด่น โดยพิจารณาจากการลงคะแนนเสียงของผู้ใช้ ให้แก่ ห้องสมุดที่ตนประทับใจ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ 10 ปี 5 ปี และรายปี ทั้งนี้จะเริ่มกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุน ทศวรรษแห่งการอ่าน ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นไป